RESPUBLIKINĖ BIBLIOTEKA

Europos LIETUVIS

Nr. 24 (2109) Londonas, 1990 m. birželio 22 d. XLIV

LIETUVOS RESPUBLIKOS AT DEKLARACIJA

Prieš penkiasdešimt metų, 1940-ųjų birželio 15 dieną, Tarybų Sąjunga įvykdė ginkluotą agresiją prieš nepriklausomą Lietuvos Respubliką, ją okupavo ir aneksavo. Šiais veiksmais Tarybų Sąjunga pažeidė tarptautinės teisės normas, sulaužė savo pačios sudarytas su Lietuvos Respublika sutartis, kuriomis buvo įsipareigojusi gerbti Lietuvos nepriklausomybę ir teritorinį vientisumą.

Demokratinės pasaulio valstybės niekada nepripažino Lietuvos — tikrosios Tautų Sąjungos narės — prievartinio inkorporavimo į TSRS. Tačiau tuomet, kai tą pačią birželio 15 d. kitas agresorius užėmė Paryžių, kai dauguma Vakarų Europos valstybių buvo okupuojamos, Lietuva tegalėjo pasikliauti savo jėgomis.

Lietuva niekuomet nesusitaikė su jokia okupacija ir per tuos penkerius nelaisvės dešimtmečius, netekusi trečdalio gyventojų, visomis jai prieinamomis priemonėmis priešinosi pavergėjams, puoselėjo viltį atkurti savo valstybingumą. Pastaraisiais metais subrendus naujoms galimybėms, tautos nepriklausomybės sąjūdis ypač sustiprėjo.

Vykdydami Lietuvos tautos mandatą, mes, laisvai išrinkti jos atstovai, 1990 metų kovo 11 dieną paskelbėme Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo aktą.

Tačiau Tarybų Sąjunga, 1989 m. Antrojo liaudies deputatų suvažiavimo nutarimu pripažinusi 1939 metų TSRS-Vokietijos slaptuosius susitarimus teisiškai nepagrįstais ir negaliojančiais nuo jų pasirašymo momento, pasmerkusi savo 1939-1940 m. ultimatumų politiką ir tarptautinių sutarčių laužymą, o dabar deklaruojanti naują politinį mąstymą, ir toliau pretenduoja į užkariautojo suverenitetą Lietuvai, skelbia Lietuvos Respublikai ultimatumus ir naudoja jėgos politiką. Užkirsdama kelią Lietuvai užmegzti savarankiškus ekonominius ryšius, izoliuodama ją nuo pasaulio, TSRS kariuomenė blokuoja Lietuvos Respublikos sienas ir kontroliuoja Klaipėdos uostą. Į Lietuvą neleidžiama įvažiuoti užsienio piliečiams.

Todėl Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba pareiškia: kad Tarybų Sąjunga tęsia agresijos politiką prieš tris Baltijos valstybes — Lietuvą, Estiją ir Latviją — sunku patikėti kalbomis apie naujuosius Europos namus ir ketinimais pakloti tvirtus jų pamatus. Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos nepriklausomybės įgyvendinimas de facto yra skubiai spręstina regioninė ir tarptautinė problema, sąlygojanti stabilumą Europoje. Atkurtos Lietuvos Respublikos vadovybė yra pasirengusi bet kuriuo metu pradėti šiuo klausimu derybas su Tarybų Sąjungos vadovybe.

Penkiasdešimt metų kentėjusi ir daug aukų už laisvę sudėjusi Lietuva, šiandieną, ekonominės ir politinės prievartos sąlygomis, nori tikėti, kad ji jau nebe vieniša, kad viso pasaulio geros valios žmonės ir demokratinės vyriausybės rems ir gins teisėtus Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės siekimus.

V. Landsbergis
Lietuvos Respublikos AT Pirmininkas
Vilnius, 1990 m. birželio 15 d.

BALTIJOS LAISVĖS DIENA 1990 m. BIRŽELIO 14

JAV Kongresas, remdamasis Senato bendra rezoliucija 231, 1990 m. BIRŽELIO 14 d. skelbia BALTIJOS LAISVĖS DIENA ir įgalioja bei prašo Prezidentą šią dieną atžymėti proklamacija.

JAV Prezidentas George Bush skelbia 1990 birželio 14 d. Baltijos Laisvės diena ir kviečia JAV piliečius švęsti šią dieną, ją iškilmingai paminėti ir prisiminti duotą pažadą: laisvė ir nepriklausomybė visiems pavergtiesiems!

Helsinkio Konferencija Kopenhagoje

Kopenhagos konferencijoje dalyvaujanti PLB-nės delegacija praneša, kad Lietuvos prašymas dalyvauti stebėtojo teisėmis Europos Taikos ir Bendradarbiavimo Konferencijoje (CSCE) buvo mandagiai atmestas.

Lietuvos Aukščiausios Tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis raštu prašė specialiai atvykusiam į Kopenhagos konferenciją Lietuvos parlamentarui suteikti stebėtojo statusą. Kopenhagos konferencija svarstys žmogaus teisių ir žmogiškumo klausimus. Deputatas Virgilijus Čepaitis, PLB-nės kvietimu, atvyko iš Vilniaus į Kopenhagą. Jį lydi dvi PLB-nės delegacijos narės — PLB vicepirmininkė Gabija Petrauskienė iš Toronto ir *LIC* vedėja Gintė Damušytė iš New Yorko.

Birželio 4 d., deputatui V. Čepaičiui atvykus į Kopenhagą Landsbergio laiškas buvo perduotas CSCE sekretoriato pirmininkui ambasadoriui C.U Haxthausenui.

Sekantį rytą V. Čepaitis buvo pakviestas į Danijos Užsienio reikalų ministeriją, kur ambasadorius Hans Henrik Brunn, vicesekretorius politiniams reikalams pranešė, kad Lietuvos prašymas turi mažai galimybių būti priimtas. Tokiam prašymui reikia visų narių pritarimo, o kaip žinote, „vienas iš 35 dalyvaujančių kraštų pripažįsta Lietuvos inkorporavimą į TSRS" (tai, Sovietų Sąjunga!), aiškino Bruun. Jis tvirtino, kad Danija nesiryžta iškelti Lietuvos prašymo plenume, nors jai pritaria ir ją palaiko. Žinią apie pokalbį su danais PLB-nės komisija pranešė konferencijos dalyviams ir joje dalyvavusiems daugiau nei 200 korespondentų. Spauda šią žinią sutiko su dideliu susidomėjimu; platesnis inteviu apie tai padarytas su Londono „The Times" dienraščiu ir kitais spaudos atstovais.

Lietuvos klausimas iškilo vykusioje Danijos Užsienio reikalų ministro Uffle Ellemann-Jensen spaudos konferencijoje, kurioje jis pasakė, kad Danija Lietuvos reikalu pasirinko praktišką kelią. Jis Lietuvos atstovui pranešė, jog stebėtojo statusui gauti reikia visuotino pritarimo, kurio Lietuva šiuo metu gauti negali. Tačiau, jis pasižadėjo su Lietuvos atstovu asmeniškai susitikti, ką jis ir padarė.

Kita korespondentė atkreipė dėmesį į tai, kad Pabaltijį savo pranešime palietė Didžioji Britanija, o Danija ne! Kodėl, klausė ji? Jis atsakė, kad apie Pabaltijį jis paminėjo netiesioginiai, kalbėdamas apie tautų apsisprendimo teises.

Kopenhagos konferencija prasidėjo birželio 5 d. ir tęsis iki birželio 29 d. Pirmomis konferencijos dienomis dalyvaujančių kraštų užsienio reikalų ministrai savo įvadinėmis kalbomis nurodė dalyvaujančių kraštų delegacijų konferencijoje užintąją liniją. Jau pirmomis konferencijos dienomis buvo paminėti Pabaltijo kraštai. Ryžtingiausią kalbą jų atžvilgiu pasakė Islandijos Užsienio reikalų ministras Jon Baldvin Hannibalsson. Jis griežtai pasmerkė sovietų represijas Lietuvoje sakydamas, kad „...Jėgos naudojimas... gali pakenkti pasitikėjimui... visuotinomis žmogiškomis vertybėmis, tautoms turėti teisę į nepriklausomybę ir suverenumą".

„Mes negalim vaidinti ir taikos proceso vardan pridengti ar užmiršti Pabaltijo kraštų klausimą... žmogaus teisės ir tautų teisės nedalomos. Šios visuotinos žmogaus vertybės negali būti dalinamos kaip kokios privilegijos vieniems ir nesuteikiamos kitiems".

„...Istorinis faktas, kad Pabaltijo tautos buvo nepriklausomos valstybės, pripažintos tarptautinės bendruomenės. Karo laikmetyje jas ištiko karinė okupacija ir nelegalios aneksijos likimas. Šio karo veiksmo neteisėtumą pripažino sovietų parlamentas. Šiai problemai spręsti nėra kito kelio... kaip pilnas pripažinimas Pabaltijo tautų teisę tapti nepriklausomoms. Bet ir tuo pačiu reikia pripažinti... Sovietų Sąjungos... gynybinius interesus Pabaltijo rajone. Bet koks jėgos naudojimas, ar tai būtų ekonominis ar militarinis, laikyti šiuos kraštus neteisėtai ir prieš jų valią TSRS sudėtyje, prieštarauja naujai CSCE dvasiai ir be abejo pakenks tolimesniam progresui ir naujos Europos tvarkai ir stabilumui" — kalbėjo Islandijos atstovas.

„Tai būtų pralaimėjimas ne tik Pabaltijo tautom, bet ir Sovietų Sąjungai bei visai Europai. Taikingos derybos tarp sovietų vyriausybės ir demokratiškai išrinktų vyriausybių Pabaltijo kraštuose yra kritiškas egzaminas Sovietų Sąjungos atsidavimui įgyvendinti taikingas reformas ir demokratinius principus", aiškino Hannibalsson.

Savo kalbą Hannibalsson baigė šiais žodžiais: „Šimtmečiais mano kraštas buvo Danijos kolonija. Čia universiteto salėse, bibliotekose, Kopenhagos senamiesčio kavinėse ir aludėse, Islandijos patriotai ir inteligentai, 19-to šimtmečio poetai, rašytojai ir politikai, pradėjo ilgą kelionę, kuri galų gale juos privedė prie nepriklausomos Islandijos Respublikos atstatymą, maždaug tuo pačiu laiku kai Pabaltijo valstybės atgavo savo laisvę. Atgavus daliną nepriklausomybę 191[illegible] m. mums truko 22 metai... pilnai atsistoti ant kojų. Aš nuoširdžiai viliuos, kad Pabaltijo tautos galės įduoti pilną prasmę savo nepriklausomybės deklaracijom artimiausiu laiku".

Gintė Damušytė, *LIC*

PREZIDENTO KREIPIMASIS Į LIETUVOS ŽMONES

Mūsų Tėvynė Lietuva, svetimųjų ištrinta iš Europos žemėlapio, atgijo, jos laisvės šauksmas nuaidėjo per visą pasaulį. Mūsų troškimas prisikelti kyla iš skausmo matant ištuštėjusius kaimus, atsilikimą nuo Europos valstybių, tebetvyrančią baimę, fiziškai ir dvasiškai suluošintus žmones.

Kaip dabar visus juos sutaikyti, sutelkti doram darbui — kurti ir tvirtinti nepriklausomą Lietuvą, žmonišką gyvenimą?

Minėdami 1940-ųjų birželio 15-ąją, prisimindami visus nukankintus kalėjimuose, tremtyje, žuvusius Lietuvos žemėje, visus fiziškai ir dvasiškai suluošintus, nulenkime galvas ir susikaupkime. Pamąstykime, ką turėtume daryti, kad ši Lietuvos gedulo diena patiesintų ir palengvintų mūsų rytojaus kelią.

Tegul visiems laikams būna pasmerkta tarpusavio neapykanta, prievarta, melas, diktatorių valdymas.

Kurkime demokratinę visuomenę, kurioje kiekvienas balsas būtų išgirstas ir ramiai išklausytas.

Stiprinkime nepriklausomą Lietuvą ir padarykime viską, kad joje pakaktų vietos visų tautybių ir įvairiausių pažiūrų geros valios žmonėms.

Susitelkime ir atsispirkime bet kokiam skaldymui, tarpusavio vaidams. Tarp besikuriančių ir esamų partijų, draugijų ir sąjūdžių pirmiausia ieškokime visus jungiančių, o ne skiriančių idėjų ir tiesų.

Sugrąžinkime Lietuvai žmogų, išsivadavusį iš vakarykščios tamsos, kurio gyvenimas būtų skirtas artimo ir Tėvynės meilei. Pasakykime sau: tasai žmogus būsiu aš!

V. Landsbergis
Lietuvos Respublikos AT Pirmininkas
Vilnius, 1990 m. birželio 15 d.

PRIĖMĖ PABALTIEČIŲ DELEGACIJĄ

1990 m. birželio 9 d. Norvegijos Užsienio reikalų ministras Kjell Magne Bondevik priėmė Lietuvos, Latvijos ir Estijos Užsienio reikalų ministrus — Algirdą Saudargą, Janį Jurkans ir Lennart Meri. Juos lydėjo latviai Olgerts Pavlovskis ir Gunars Meierovics, dr. Kazys Bobelis ir estas Maido Kari. Taip pat šioje delegacijoje dalyvavo Maurika Vulfsons, Latvijos Aukščiausios Tarybos narys, politinės komisijos pirmininkas bei Sovietų Sąjungos Aukščiausios Tarybos politinės komisijos narys. Pasikalbėjime su Užsienio reikalų ministru Bondevik buvo iškelta Lietuvos, Latvijos ir Estijos stebėtojų klausimas Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferencijoje ir taip pat Lietuvos, Latvijos ir Estijos atstovavimas Šiaurės Atlanto Taryboje, kurią sudaro Islandija, Norvegija, Danija, Švedija ir Suomija. Ministras Bondevik buvo nepaprastai malonus, pietų metu pakėlė tostą už Lietuvos, Latvijos ir Estijos nepriklausomybės atstatymą ir paklausė kokiais kitais reikalais Norvegija galėtų padėti Pabaltijo valstybėms. Jis taip pat pasakė, kad stebėtojų klausimą jis aktyviai kels Europos saugumo ir bendradarbiavimo konferencijos sekančioje sesijoje, kuri vyks gruodžio mėn. Paryžiuje ir jis tiki, kad Pabaltijo valstybės stebėtojų teisę galbūt gaus. Taip pat tą klausimą kels, kaip ir anksčiau, Šiaurės Atlanto Taryboje.

Po pasitarimų su Užsienio reikalų ministru, delegacija buvo priimta Norvegų parlamento Užsienio reikalų komisijos pirmininko ir jo pavaduotojo. Vėliau delegacija buvo priimta Oslo universiteto baltų-slavų fakulteto dekano ir jo fakulteto narių, kurie visi pasakė atitinkamas kalbas ir pasidžiaugė, kad šiuo metu šiame fakultete jie turi vieną lietuvį studentą iš Lietuvos. Jie pasižadėjo ir toliau plėsti ryšius su Pabaltijo valstybėmis.

ELTA

Pabaltiečiai Kopenhagos konferencijoje. Iš kairės: **Romas Kinka, DBLS-gos politinės darbo komisijos narys; Maido Kari, Pasaulio Estų Tarybos ir Santalkos pirmininkas; dr. K. Bobelis, VLIKo pirmininkas; Algirdas Saudargas, Lietuvos Užsienio reikalų ministras; Janis Jurkans, Latvijos Užsienio reikalų ministras; Lennart Meri, Estijos Užsienio reikalų ministras; M. Volsons, Aukščiausio Sovietų Tarybos narys; Gunars Meierovics, Laisvųjų Latvių Pasaulinės Federacijos pirmininkas; dr. Olgerts Pavlovskis, JAV Jungtinės Pabaltijos Komiteto pirmininkas ir dr. Algirdas Budreckis, VLIKo Valdybos narys.**

LIETUVOJE

J. Urbšio atsišaukimas

Gegužės 24 d. Aukščiausios Tarybos posėdyje buvo perskaitytas buvusio Lietuvos užsienio reikalų ministro Juozo Urbšio laiškas, kuriuo visų gerbiamas valstybės vyras kvietė lietuvius ir nelietuvius, visus geros valios žmones būti vieningais.

Atsižvelgdamas į Lietuvos kritišką padėtį, J. Urbšys priminė praeitų metų įvykius ir Aukščiausios Tarybos rinkimus, kuriuose deputatai gavo aiškų mandatą siekti nepriklausomybės atstatymo. „Atrodė, kad šiais pertvarkos, viešumo ir naujo mąstymo laikais, kai atitaisoma tiek Stalino nusikaltimų, ir šios jo agresijos bei aneksijos pasekmės be didelių sunkumų ir painiavos turėtų būti atitaisytos. Jeigu naujai mąstoma, jeigu kalbama apie teisingumą ir teisėtumą, jeigu atitaisomi Stalino padaryti neteisėtumai ir nusikaltimai vidaus politikos srityje, tai savaime prašosi ir šis nusikaltimas prieš Lietuvą.

O ar taip daroma?

Lig tik Lietuva pajudėjo savo akivaizdžiai pažeistos teisės link, tuoj į sceną išėjo represijų arsenalas: desantininkai, papildomi kariuomenės daliniai, tankų, sraigtasparnių ūžimas, burzgesys, įstaigų užėmimas, penktosios kolonos suaktyvinimas, karo laivų patruliavimas Klaipėdos uosto prieigose, Lietuvos sienų uždarymas, uždraudimas geležinkeliams transportuoti Lietuvos krovinius...

Pagaliau — ekonominė blokada. Tikslas: paguldyti Lietuvą ant menčių, sukiršinti gyventojus vienus prieš kitus ir ypač prieš valstybės vadovus. Vieniems teigiama, kad Sąjūdis ir Landsbergis — šiokie tokie ir anokie, kitiems — savarankiškoji LKP ir Brazauskas — pasalūnai, kone perversmo rengėjai. Visur junti kažkokio centro ranką: skaldyk ir valdyk".

J. Urbšys toliau ragina: „Būkime budrūs, vieningi, neduokime per daug valios liežuviams... Nesiduokime provokuojami... Kviečiu visus Lietuvos piliečius pasitikėti savo išrinktaisiais valstybės valdymo organais ir jų veiklos žygiais Lietuvos labui".

Rašytojų konferencija

Gegužės 21-24 dienomis Anykščiuose įvyko Pasaulio lietuvių konferencija, į kurią teatvyko vos keli išeivijos rašytojai (kiti negavo vizų). Konferencijoje buvo perskaityti 26 pranešimai, kurių du atsiųsti iš JAV. Tai Juozo Kralikausko ir Alfonso Tyruolio-Šešplaukio. Iš Belgijos buvo atvykęs Eduardas Cinzas, iš JAV — Anatolijus Kairys ir Baltučiai iš Australijos.

Konferencija paskelbė pareiškimą, kuriuo protestuojama prieš Sovietų Sąjungos vyriausybės antihumanišką poziciją, prieš ekonominę, kultūrinę bei politinę Lietuvos Respublikos blokadą. Konferencija paragino išeivijos rašytojus rengtis pasaulio lietuvių rašytojų kongresui.

PEN klubo rezoliucija

Neseniai įvykęs tarptautinis PEN klubo kongresas Madeiros saloje priėmė rusų poeto J. Jevtušenkos paruoštą rezoliuciją, kuria buvo pareikštas susirūpinimas dėl padėties Latvijoje, Estijoje ir Lietuvoje. Siūloma „Draugiškas atsiskyrimas, pagrįstas savitarpio supratimu ir pagarba... kuris laimingai sujungtų lietuvių, latvių ir estų nepriklausomybės pripažinimą su visų jų teritorijose gyvenančių tautų teisių gerbimu..."

Lietuvių PEN centrui Madeiroje atstovavo rašytojas R. Lankauskas, R. Rudaitytė ir S. Goštautas.

Išrinktas VDU rektorius

Nepalanki Lietuvai politinė padėtis sukomplikavo Vytauto Didžiojo universiteto rektoriaus rinkimus. Didelė išeivijos dalis — universiteto senato atstovai, turėję dalyvauti rinkimuose, negalėjo atvykti į Lietuvą, nes negavo vizų. Padėtį išgelbėjo Telefaksas: VDU rektoriumi išrinktas Kalifornijos universiteto profesorius A. Avižienis. Lietuvoje už jį balsavo 33, o telefkasu iš JAV pranešė, kad jį pàrėmė 31 VDU senato narys, gyvenantis užsienyje.

Susitikimas su Gorbačiovu

Lietuvos Aukščiausios Tarybos pirmininkas Vytautas Landsbergis birželio 13 d. Lietuvos parlamente pranešė apie susitikimą su Michailu Gorbačiovu birželio 12 d. Spausdiname pranešimo tekstą, kurį nuo magnetofono juostelių nurašė Lietuvių Informacijos Centras.

Pranešimo pirmoje dalyje Prezidentas Landsbergis atpasakojo kas vyko pirmam posėdyje, kuriame, šalia Gorbačiovo bei trijų Pagaltijo šalių prezidentų, dalyvavo ir 12 sovietinių respublikų aukščiausiųjų tarybų pirmininkai.

Mūsų, reiškia, ten buvimas, tarp kitko, mūsų trijų Baltijos valstybių pirmininkų, buvo toks gana paprastas, ne taip, kaip galėtume įsivaizduot skaitydami užsienio spaudą, kur ypač Lietuva, visokiausių tokių epitetų yra susilaukusi, dėl kurių mes galėtume ir įsižeisti ir protestuoti ir panašiai, bet gal tai kokių nors aplinkybių suteikti būna tie pasisakymai. Ten buvo bendravimas, galiu sakyti, paprastas, na su kai kuriais tokiais pasikeitimais ir replikomis ar tai priekaištu, ar pastabos pobūdžio, kai man pasiūlė pasisakyti Michailas Gorbačiovas, aš sakiau, kad mes vistiek paskui kalbėsime. Sako, tegu ir kiti žmonės išgirsta.

Tai aš taip ir pradėjau nuo blokados ir pasidarė tokia įdomi diskusija dėl tos blokados taikomos Lietuvai ir gana ilgą laiką niekas neginčijo to termino. Ir tiktai girdėjom paramą iš sąjunginių respublikų pirmininkų, kad tikrai tai yra negerai, reikia greičiau baigti. Kad galų gale, jeigu ir kas nors pyksta ant Respublikos vadovybės, ar ant parlamento už jos sprendimus, tai kuo dėti visi žmonės, kuriems tokia bausmė taikoma. Tai tarp kitko visai atitinka tarptautinės konvencijos nuostatą, kurią yra pasirašiusi Tarybų Sąjunga apie tokių kolektyvinių bausmių neleistinumą. Ten paprastai taip iš sveiko proto, buvo matoma, kad tokių priemonių neturėtų būti taikoma.

Na ir dabar galiu perskaityti, jeigu norite, tuos teiginius, kuriuos aš nuo savęs buvau parašęs, tokius, kurie man atrodė šį tą reiškia ir mūsų perspektyvoms, kalbantis su Tarybų Sąjunga dėl visokių konkrečių klausimų ir siekiant valstybinių derybų.

Tai keturi tokie punktai. Pirmas būtų, ar dabartinė Tarybų Sąjunga apsispręs kaip federacija, konfederacija, valstybių sandrauga ar bendrija, ar turės mišrių variantų? Lietuva turi pasirinkti savo kelią. Galima pasirinkti dalyvavimą, kaip suvereniam tarptautinės teisės objektui. Tai buvo suprantama aiškiai, kad valstybė reiškia, kaip valstybė ir mes ne iš vidaus, kaip sakant, renkamės kelią kaip mums ten toliau būti, bet būdami šalia, galim svarstyti, taip kaip svarstėm savo sutartis su Latvija, Estija, tai neuždrausta svarstyt bet kokius variantus, kaip suvereniai valstybei.

Antras. Toks išeities taškas leidžia svarstyti, jei būtų reikalinga ir Lietuvos Respublikos referendumo įstatymo taikymą. Buvo laikotarpis, kai labai keldavo mums tą klausimą; čia jedinstvininkai, tai kievienam lapely, tai kiekvienam mitinge priekaištaudavo. Bet iš tikrųjų ten dabar centre jis nėra akcentuojamas. Bet jis čia, aš čia jį irgi pažymėjau, kad valstybė gali, žinoma, ką spręsti taip pat, jeigu būtų siūlomos kokios sutartys, tai ir referendumu spręstų.

Trečias. Dvišalių sutarčių sistema, mūsų požiūriu, leis garantuoti strateginius tranzitinius ir ekonominius TSRS interesus Lietuvoje, taip pat joje gyvenančių TSRS piliečių teises.

Ir ketvirtas. Kad šių ir kitų klausimų svarstymas nukreiptas į derybas ir sutartis neturi vykti ekonominės ir transporto blokados sąlygomis. Kadangi spaudimas arba prievarta darytų abejotiną bet kokios sutarties teisėtumą. Paskui buvo kalbų apie blokadą, žinoma, iš dalies bandant paneigt, paskui nebandant paneigt, tas nesvarbu.

Antrame posėdyje dalyvavo trijų Pabaltijo šalių prezidentai, Gorbačiovas bei TSRS Ministrų Tarybos pirmininkas Ryžkovas.

Vėliau buvo toks jau uždaras pokalbis. Nežiūrėjau laikrodžio, bet turbūt geros valandos ilgumu, kur mes visi trys galėjome daug aiškintis ir turbūt Lietuvai buvo skirta daugiausia laiko...

Tai dabar aš nenorėčiau detaliai pasakot to jau uždaro tokio pokalbio su Michailu Gorbačiovu. Jis irgi buvo dalykiškas, konstruktyvus. Aš pasakyčiau — net draugiškas ir tai yra geras ženklas. Aš manau, kad yra aiškus noras išspręsti problemą ir išspręsti problemą nevienreikšmiai, ne, taip sakant, priverčiant paklusti stipresniajam, o rasti priimtiną, tam tikrą galbūt, net ir formaliai priimtiną variantą, nes formaliai Prezidentą Gorbačiovą įpareigoja ir Trečiojo deputatų suvažiavimo nutarimas.

Nors teko atkreipti dėmesį į jo nelogiškumą ir prieštaringumą, kad tokiu dokumentu remtis gana keista, galima būtų ir nesiremt, bet iš esmės jis yra spaudžiamas to dokumento, ypatingai tų deputatų, kurie, kaip jūs žinote, vienijasi į „Sojūz" grupę, tai yra didžvalstybinio mąstymo žmonės su sena nomenklatūra susiję ir jų yra pakankamai daug visoj toj didelėj šaly. Jie sudaro politinę, svarbią politinę jėgą. Ir, žinoma, čia ir mes patyrėme ir tiesiogiai ir dar prezidento Gorbačiovo, reiškia, ta pozicija yra, kuri iš mūsų kai ko reikalauja. Kai ko reikalauja dar pamąstyti apie tai, ką mes galim patys daryti su mūsų pačių priimtais įstatyminiais aktais ir nutarimais ir tai yra mūsų, kaip suverenios valstybės, suverenios valdžios galia, bet koks veiksmas tokio pobūdžio patvirtina tą suverenių teisių savininko, pasakyčiau, ir jam pripažįstamų suverenių teisių galią. Ir čia mes turim galimybių be kokios nors teisinės ar kitokios žalos Lietuvai ir pasirinktam politiniam keliui, atrodo, kad turime galimybių dar vieną kitą manevrą padaryti. O tai leistų prezidentui Gorbačiovui pradėti derybas su mumis, kaip su partneriu, su kuriuo reikia išspręsti šitą tarpvalstybinę problemą, kaip jisai sako, skyrybų arba išsiskyrimo, kur bus daug visokių konkrečių klausimų ir piliečių teisių, nuosavybių, investicijų, t.t., tų gynybinių interesų užtikrinimo, kadangi jis mato mūsų dokumentuose, mes apie tai kalbam, kad esam pasiryžę tą svarstyti, ir tą užtikrinti, tai čia jau prasidėtų konkrečios derybos.

Suprantama, kad baigti blokadą, man atrodo, jam ir pačiam norisi, ir kuo greičiau. Tai galbūt yra toks momentas, kai visa tai yra matoma, labai stebime ir reikia, kad būtų tuo pačiu metu iš abiejų pusių kas nors padaryta, o ne iš vienos pusės, nereikalaujama nei mūsų kapituliacija, bet atseit, mes neturime reikalauti ir Tarybų Sąjungos kapituliacijos. Čia jie daugiau tokio psichologinio pobūdžio politiniai dalykai, bet jie irgi turi reikšmės.

Tai dabar grįžtu vėl prie to, ko aš prašiau, kad būtų atsižvelgta, kad būtų atsižvelgta ir į blokados realiąją pusę, jeigu jinai atsiliepia mūsų žemės ūkio krašto derliaus reikalams, tai ji smogia ir per mūsų vartotoją Tarybų Sąjungoje, jie patys sau labai nelogiškai elgiasi, reiškia, naikindami būsimą produkciją, kurią gautų iš Lietuvos, ir žinoma, veda į tokias įtampas, kurios yra nepalankios taip pat ir susitarimui, nes prievartaujamas gali nebūtinai būti palaužtas susitarimams. Jis gali nusiteikti nepasiduoti nė už ką. Ir geriau būtų kokių nors tokių gestų, nebūtinai oficialių, bet kad mes pajustume šiek tiek į tai palankesnį požiūrį, kad nekenktų. Ir galbūt apie tai šiandien dar kalbės mūsų Ministrų Tarybos vadovai Maskvoje su Ministru pirmininku Ryžkovu.

Ir dar kitas prašymas mano buvo, kurį aš taip išdėsčiau Jis buvo išklausytas, aš tikiuosi, kad bus atsižvelgta bent kiek į jį, kad prilaikytų galbūt tokius stropius karvedžius, kad jie nepradėtų prievarta būtent šiom dienom grobti Lietuvos jaunuolius, kurie atsisako eiti karo tarnybą. Jums galbūt žinoma, kad Armėnija apskritai nei vieno neužregistravo pagal šaukimą. Taip kad tas požiūris yra toks gana paplitęs, bet kad Lietuvoje nebūtų bandymų imti prievarta, nes rezultatai konkretūs bus turbūt nedideli, o politiniai būtų labai blogi... Politiniai vadai būtent galėtų galbūt juos šiek tiek perspėti, arba bent jau neraginti. Maždaug tokia buvo to viso pokalbio apimtis ir, galiu galbūt apibendrindamas pasakyti, kad man atrodo, kad pakankamai nuoširdi ir tikrai konstruktyvi dvasia man jautėsi tą kartą, kuri daugiausia teikė vilties. Kad nenorime apgauti, ar į kokias pinkles įtraukti, tokias konstitucines juridines, mes gana daug ką tokiomis replikomis atrodo pasiaiškinom.

LIC

Pabaltiečių spaudos konferencija

Birželio 8 d. Estijos, Latvijos ir Lietuvos respublikų užsienio reikalų ministrai kalbėjo apie Pabaltijį ir Helsinkio procesą specialiai sušauktoje spaudos konferencijoje, Kopenhagoje, kurią suorganizavo ir pravedė PLB-nės atstovė, Lietuvių Informacijos Centro direktorė Gintė Damušytė. Į Bella Centre (ten pat vyksta ir CSCE konferencija) vykstančią Pabaltiečių spaudos konferenciją atvyko daugiau nei 150 korespondentų ir spaudos atstovų. Pabaltiečių spaudos konferenciją globojo JAV delegacija. Į konferenciją atvykstančius ministrus pasitiko Islandijos delegatas, kuris kiekvienam perdavė nuo Islandijos Užsienio reikalų ministro Jon Baldvin Hannibalsson asmeniškus linkėjimus ir įteikė CSCE konferencijos atidaryme pasakytą jo kalbą.

Spaudos konferenciją atidarė JAV delegacijos narys. Pasaulinės pabaltiečių tarybos pirmininkas (latvis) Gunars Meierovics perskaitė šios išeivių organizacijos tris pageidavimus: 1. Pripažinti de facto Pabaltijo kraštų vyriausybes, 2. Pasmerkti ekonominę blokadą Lietuvoj ir raginti TSRS ją atšaukti, 3. Iškelti ir paremti Pabaltijo kraštų dalyvavimą Helsinkio procese.

Estijos Užsienio reikalų ministras Lennart Meri davė istorinę Pabaltijo apžvalgą, išryškindamas šių trijų valstybių demokratinę tradiciją prieš sovietų okupaciją. Lietuvos Užsienio reikalų ministras Algirdas Saudargas plačiau palietė ekonominės blokados pasekmes, pranešdamas, kad Ignalinos atominė jėgainė nustojusi veikti ir kad benzino bei alyvos rezervai Lietuvoje baigiasi. Jis perskaitė vienos motinos laiško ištrauką, jautriai apeliuojantį gelbėti jos 11 m. cukralige sergantį sūnų, kuriam dėl blokados trūksta insulino. Saudargas pridūrė, kad dalyvaudamas žmogaus teisių ir žmogiškumo konferencijoj, jam neleidžia sąžinė tylėti apie šiuos gyvybiškus pavyzdžius, tvirtindamas, kad kalbant apie blokadą „negalima ją matuoti pagal vien alyvos rezervus, o reikia galvoti apie rimtus žmonių sunkumus. Jis ta pačia proga padėkojo CSCE konferencijai už svečio statusą, pirštu rodydamas į atlape prisegtą žalią įėjimo pasą, be kurio į patalpas neįmanoma įžengti.

Latvijos Užsienio reikalų ministras Janis Jurkans tikino klausytojus, kad Vakarų valstybių interesus sustiprintų Pabaltijo kraštų nepriklausomybė. Be jos, bendras Europos namas nestovės ant tvirto pagrindo. Vakarai turi remti demokratinius procesus, o nesudėti visas politines viltis į Gorbačiovo asmenį. Jurkans išdėstė skirtumus tarp Pabaltijo kraštų, išryškindamas keblią Latvijos demografinę sudėtį ir užbaigė sakydamas, kad Latvija aiškiai pasisako už respublikoje esančių visų tautinių grupių lygias teises.

Daugelis korespondentų klausė ar Estija, Latvija ir Lietuva prašys stebėtojo teisių Kopenhagos CSCE konferencijoje? Atsakymas buvo, kad taip! Ministrai atskirai paruošę prašymą stebėtojų teisėms gauti ir jį po spaudos konferencijos įteiks CSCE konferencijos sekretoriatui. Šie trys prašymai buvo papildyti Baltijos Kraštų Tarybos prašymu, kad jis būtų įrašytas į sekančios CSCE konferencijos darbotvarkę, kuri įvyks gruodžio mėn. Paryžiuje.

Danijos TV atstovas paklausė ar Baltijos Taryba užmegs glaudesnius ryšius su Šiaurės Taryba (Nordic Council)? Jurkanas atsakė, kad Pabaltijo kraštai nori įeiti į Europos kraštų bendriją, kuriai vienu metu priklausė. „Mes norime, kad Europa mums ištiestų ranką, kad mes galėtume sugrįžti į namus iš kurių ne savo noru, jėga buvo pagrobti. O dabar matom, kad Baltijos jūra ne vien mus skiria, o ir jungia..."

Užsienio korespondentai domėjosi ekonomine padėtimi Lietuvoje. Paklaustas kaip ilgai Lietuva galės išsilaikyti po esama blokada, Saudargas suminėjo turimų atsargų išteklius ir būdus kuriais stengiamasi blokadą įveikti.

Trys korespondentai: danas, anglas ir kanadietė klausė ar JAV globa šiai Pabaltiečių spaudos konferencijai reiškia, kad ji pripažįsta Pabaltijo vyriausybes. JAV delegacijos atstovas pakartojo, daug kartų kartotą pasisakymą, kad Amerika niekad nepripažino Pabaltijo kraštų privartinį įjungimą į TSRS sudėtį. Estas ministras dar paaiškino, kad jo respublika šiuo metu pripažinimo neieško, „nes mes dar esame pereinamame laikotarpyje".

Spaudos konferencijai pasibaigus, PLB-nės vicepirmininkės rūpesčiu, danų delegacija priėmė tris Pabaltijo valstybių ministrus bei deputatą Virgilijų Čepaitį, kuriuos lydėjo Pabaltiečių pasaulinės tarybos atstovai. Danų delegacija taip pat Pabaltiečiams įteikė pakvietimą oficialiam Danijos Užsienio reikalų ministro Ellemann-Jensen priėmimui birželio 12 d. (Plačiau apie tai *Eltos* pranešime).

Pasimatę su Danijos vyriausybės nariais Pabaltijo ministrai ir DBLS-gos atstovas Romas Kinka susitiko su Britanijos delegacijos atstovais.

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETO KREIPIMASIS

Pasaulio universitetų rektoriams.

1989 metais Kaune atkurtas Vytauto Didžiojo universitetas, kurį sovietų valdžia uždarė 1950 metais siekdama prislopinti lietuvių tautinės kultūros raidą. Pagal Statutą universitetas yra nepriklausoma, savarankiška aukštoji mokykla, kurios profesoriams, dėstytojams ir studentams užtikrinama sąžinės ir pasaulėžiūros laisvė. Labai svarbus universiteto ypatumas yra tai, kad jo valdyme dalyvauja Lietuvos ir lietuvių išeivijos mokslininkai — senatą sudaro 48 Lietuvos profesoriai ir 40 išeivijos profesoriai iš JAV, Kanados, Europos ir Australijos universitetų.

1990 metų gegužės mėnesį Vytauto Didžiojo universiteto rektoriumi senatas išrinko Kalifornijos universiteto profesorių, pasaulyje garsų informatikos specialistą Algirdą Avižienį. Iki šiol sovietų valdžia neleidžia rektoriui A. Avižieniui atvykti į universitetą ir pradėti darbą.

Vytauto Didžiojo universiteto senatas prašo Jus kreiptis į sovietų vyriausybę, kad nebūtų daromos kliūtys prof. A. Avižieniui kaip galima greičiau atvykti į Lietuvą.

Vytauto Didžiojo Universiteto senatas

MIRĖ VYTAUTAS ALANTAS

1990 m. balandžio 23 d. Michigane, JAV, mirė rašytojas, žurnalistas ir publicistas Vytautas Alantas.

Gimęs 1902 m. biržlio 18 d. Sidabrave, Naujamiesčio valsčiuje, Vytautas Alantas studijavo Lietuvoje ir Prancūzijoje. Studijas baigęs dirbo Eltos redaktorium, Lietuvo Aido vyr. redaktorium, Vilniaus teatro direktorium.

1944 m. pasitraukęs iš Lietuvos, 1949 m. emigravo į JAV, dirbo Detroite. Parašė daug veikalų, tarp kurių romaną „Amžinasis lietuvis", kurį išleido „Nida".

Velionis buvo „Europos lietuvio" skaitytojas.

SKAITYTOJŲ LAIŠKAI PATINKA, BET NESKAITYSIU...

Apgailestauju, bet „Europos Lietuvio" daugiau nebeskaitysiu. „Europos Lietuvis" geras skaitytinas ir pasišventęs už Tėvynę. Man labiausiai patinka ketvirtame puslapyje spausdinamas Lietuvos žemėlapis. Linkiu viso geriausio. Dėkingas už man iki šiol teiktą malonumą.

Reinhart Lukat, JAV

Gerbiamieji,

Labai dėkoju už kantrybę, už visas atsiųstas knygas ir prašau ir ateity man siųsti visus savo leidinius, kokie tik beišeis.

Algirdas Mošinskis, Brazilija

DOVANA LIETUVAI

Tarptautinė sveikatos organizacija — MAP International — paskyrė 84.000 dolerių vertės vaistų Lietuvių Katalikų Religinei Šalpai.

Ši organizacija suteikia medicininę pagalbą 95 besivystantiems kraštams, surinkdama paaukotus medikamentus bei medicininius reikmenis iš 250 bendrovių.

Minėta dovana buvo paskirta Religinei Šalpai kaip pripažintai nepelno krikščioniškos labdaros organizacijai, turinčiai ilgametę patirtį šalpos darbuose.

Pagal sutartį su MAP, Religinė Šalpa sutinka padengti persiuntimo ir administracines išlaidas, tokiu būdu prisidėdama kelių tūkstančių dolerių įnašu.

Kita organizacija, Amerikos afganų grupė, taip pat paaukojo 700 svarų vaistų ir medikamentų Lietuvai. Šis krovinys pasieks Religinę Šalpą šią savaitę.

Paaukoti vaistai ir medicininiai reikmenys yra sandėliuojami didžiausios katalikų šalpos organizacijos Amerikoje — Catholic Relief Services patalpose — iki kol bus sukaupta keliasdešimt tonų siunta, kuri bus tuoj siunčiama į Lietuvą.

Tame tarpe, Religinės Šalpos „Gyvybė Lietuvai" komiteto darbas nesustoja vietoj — jis reguliariai siunčia vaistų krovinius į Lietuvą kitais kanalais.

Vakar Caritas centro valdybos pirmininkė Albina Pajarskaitė padėkojo už naujai gautus vaistus, pranešdama, kad „vaikams penicilinas paskirtas Klaipėdos miesto vaikų ligoninei ir Panevėžio miesto ligoninės vaikų skyriui. Chirurginiai siūlai ir insulinas perduotas Sveikatos ministerijos sudarytai vaistų skirstymo komisijai... Dėkojame Jums už visokį rūpinimąsi Lietuvos vargais ir prašome padėkoti visiems, kurie rūpinasi vaistų išsiuntimu, skiria lėšas jų įsigijimui ar kitokiais būdais prisideda prie pagalbos Lietuvai blokados metu... Jūsų ir visų užsienio lietuvių nuoširdus atjautimas mūsų vargų ir reikalų duoda jėgų ir įkvėpia tolimesnei kovai už laisvę."

Norintys paremti „Gyvybė Lietuvai" komiteto veiklą, siunčia aukas: Lithuanian Catholic Religious Aid-Life for Lithuania, 351 Highland Blvd., Brooklyn NY. 11207, U.S.A.

LIC

NEGARBINKIME GORBAČIOVO

„Nesilenkime prieš Gorbačiovą, negarbinkime jo ir nekelkime į padanges, o verčiau blaiviai įvertinkime Sovietų Sąjungoje esamą padėtį, aiškiai ir dosniai paremkime Rytų Europos tautas", pažymėjo Europos Parlamento vicepirmininkas italas Roberto Formigoni Italijos katalikų dienraščiui „Avvenire" duotame interviu. Besaikis Gorbačiovo garbinimas sudaro nemalonų įspūdį, kalbėjo Formigoni, stebina ir Vakarų palinkimas pasiduoti abstrakčiom svajonėm, vietoje blaivaus požiūrio į tikrovę, į dramatiškas problemas su kuriomis susiduria Kremliaus vadovas. Formigoni pažymėjo, kad Gorbačiovas Sąjungoje yra vis mažiau mėgiamas, vis labiau jaučiamas nusivylimas jo veiksmais, vis dažniau pasigirsta nepritarimo balsai, gausėja dabartinės valdžios priešininkų būriai, stiprėja tautiniai sąjūdžiai, jau nekalbant apie dramatišką ekonominę Sąjungos padėtį. Jeltsinas tai tik ledkalnio viršūnė. Formigoni įsitikinimu, didieji istorijos pasikeitimai galbūt yra susiję su asmenybėmis, bet juos brandina tautos ir įvykių eiga. Nėra jokio reikalo nuolat klūpčioti prieš Gorbačiovą. Demokratizacijos procesui Sąjungoje labiau pasitarnautų, jei Vakarai nuolat ir ryžtingai reikalautų vykdyti pertvarką, kuri žadama, bet nevykdoma. Formigoni čia priminė ir Lietuvą, išreiškė nusivylimą Vakarų neryžtingumui Lietuvos klausimu. Laisvės ir nepriklausomybės trokštančiai 50 metų vergavusiai tautai, pažymėjo Formigoni, mes siūlome dar kiek kantriau pavergauti, nes mūsų draugas Gorbačiovas negalįs patenkinti jų teisėtų reikalavimų. Tokie kompromisai ne tik trukdo reformų vykdymui, bet, priešingai, sustiprina naująjį režimą. Susidaro įspūdis, kad Vakarai bijo bet kokių naujovių, ypač staigių pasikeitimų. O Rytų Europos tautom dabar, labiau negu bet kada, kaip tik reikia Vakarų pagalbos.

VAT.R.

ŽMONĖS IR ĮVYKIAI

Birželio 17 d. Londone gyvenantieji pabaltiečiai paminėjo Tragiško Birželio metines. Miesto centre esančioje St. James' of Piccadilly bažnyčioje susirinko pamaldoms, kurias pasikeisdami laikė latvių, lietuvių, estų ir anglų kunigai. Nuotraukose (iš viršaus): **Į bažnyčią įnešama tautinė vėliava. J.E. Lietuvos Atstovas V. Balickas su Ponia. Kun. dr. S. Sakevičius kunigų procesijoje. DBLS-gos pirmininkas J. Alkis ir „Europos Lietuvio" redakcinio kolektyvo narys J. Vilčinskas.** Nuotraukos: *ELR*

104-RIOS DIENOS

Birželio 22 d. sukanka 104-rios dienos nuo Lietuvos Respublikos Nepriklausomybės atstatymo. Jau trys mėnesiai, kai vykdoma sovietų prezidento ekonominė ir politinė blokada Lietuvos Respublikos Parlamentui ir vyriausybei trukdo laisvai rūpintis valstybės piliečių gerove ir saugumu. Jeigu parlamentarai surištomis rankomis dirba atžagarinį darbą: priėmę naujus įstatymus vėl svarsto ar juos reikia atšaukti, tai blokados sąlygose vyriausybės darbas darosi visiškai nebeįmanomas: trūksta energijos, kuro, žaliavų, prekių, prasidėjo bedarbė, nedraugiškos valstybės kariuomenė trukdo judėjimą per valstybės sienas, kėsinasi į valstybinį suverumą, randominiai suiminėja Lietuvos piliečius.

Birželio 13 d. vakare iš Maskvos į Vilnių grįžo ministrė pirmininkė K. Prunskienė ir jos pavaduotojas A. Brazauskas. Būdami Maskvoje jie matėsi su TSRS Ministrų Tarybos pirmininku N. Ryžkovu ir aptarė tarp Lietuvos-Sovietų Sąjungos vykstančią konfrontaciją. Išvados rūščios: ekonominė blokada bus nutraukta tik atšaukus Kovo 11 d. aktą.

Apsvarsčiusi esamą padėtį Lietuvos Respublikos vyriausybė nutarė perduoti Parlamentui svarstyti pasiūlymą: paskelbti Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atstatymo laikiną maratoriumą, kuris prasidėtų nuo derybų pradžios tęstųsi iki bus pasiektas pilnas susitarimas su Maskva. Ekonominės blokados atšaukimas būtų sąlyga, kad derybos galėtų būti pradėtos. Lietuvos Respublikos Vyriausybė šį savo pasiūlymą parlamentui vadina „Lietuvos Respublikos vyriausybės pozicijos įtvirtinant Lietuvos valstybingumą". Dokumente sakoma:

1. Dabartinę Lietuvos situaciją pasaulyje, Vyriausybės nuomone, charakterizuoja keletas veiksnių. Pirmasis — tai Lietuvos žmonių tvirtas apsisprendimas sukurti ir įtvirtinti savo nepriklausomą valstybę. Antrasis — tai daugelio Vakarų valstybių ir pasaulio opinijos pozicija, skatinanti kuo greičiau ir taikiai, derybomis išspręsti Lietuvos problemą bei sudaranti prielaidas tarptautinėms garantijoms šiuo klausimu atsiremti. Trečiasis tai po paskutiniojo Valstybės vadovų vizito į Maskvą išryškėjęs TSRS vadovybės pasirengimas eiti į kompromisus su Lietuvos vadovybe ir aktyvus praktinis rengimasis derybom.

2. Trys mūsų nepriklausomybės mėnesiai išryškino Lietuvos ūkio pertvarkos kryptis tiek Rytų, tiek ir Vakarų linkme. Tai leidžia pradėti stiprinti Lietuvos ūkio ryšius Vakarų rinkoje, taip pat patikslinti ekonominių santykių su TSRS pobūdį. Mūsų ekonominės programos gali tapti vakaruose svarstomos pagalbos Rytų Europos tolima dienotvarkės dalimi. Lietuvos žmonės laukia iš Parlamento ir Vyriausybės naujų iniciatyvų ir praktiškų žingsnių įtvirtinant mūsų nepriklausomybę. Vyriausybės nuomone, laikas deryboms su TSRS pradėti yra palankus.

3. Lietuvos Vyriausybė, reikšdama Lietuvos žmonių valią, laiko esant neginčijamais Lietuvos nepriklausomybės teisę ir ją įtvirtinantį 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausios Tarybos aktą „Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo". Siekdama Lietuvos valstybės įtvirtinimo bei jos tarptautinio pripažinimo bei norėdama normalizuoti santykius su Tarybų Sąjunga, Lietuvos Vyriausybė aptarė šį klausimą birželio 16 d. (diena sunkiai išskaitoma) posėdyje. Vyriausybė siūlo Lietuvos Aukščiausiajai Tarybai apsvarstyti galimybę paskelbti minėtam aktui laikiną moratoriumą derybų su Tarybų Sąjunga laikotarpiu.

4. Tokio nutarimo tekstas galėtų būti: „Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba derybų su TSRS laikotarpiui skelbia laikiną moratoriumą 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos aktui "Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo'".

Moratoriumo sąvoka, Vyriausybės nuomone, šioje situacijoje yra prioritetinė, lyginant su tokiais terminais, kaip „sustabdymas", „pristabdymas", „suspendavimas", „išaldymas". Pastarieji terminai, įvairiai juos interpretuojant, gali būti suprantami ir kaip paties Akto galios netekimas. O maratoriumas nereiškia, kad Aktas panaikinamas. Maratoriumas reiškia tik tai, kad derybų laikotarpiui atidedamas naudojimasis Nepriklausomybės akto teikiamomis teisėmis, o Lietuvos kaip nepriklausomos valstybės statusas nesikeičia. Derybų nutrūkimas reiškia automatišką moratoriumo pabaigą.

Vyriausybė mano, jog moratoriumą skelbti reikia dabar, tačiau jis įsigalioti turi tik po to, kai bus atšaukta TSRS ekonominė blokada Lietuvai ir bus susitarta dėl derybų.

5. Toks Lietuvos žingsnis bus aktyvus ir pozityvus veiksmas, įvertinantis Rytų ir Vakarų politinių jėgų konkrečiai išreikštą poziciją išspręsti Lietuvos problemą visiems priimtinu būdu.

Nesiimu narplioti šio dokumento, kuris pats sau prieštarauja, plonybių. Manau kiti tai padarys. Man labiau rūpi kas atsitiks po to kai šį Vyriausybės pasiūlymą Parlamentas priims ar kai jį atmes. Nes kiekvienu atveju nauja padėtis skirtingai atsilieps į Vyriausybės ir Parlamento santykius.

Remkime Lietuvos Respubliką!

(Lietuvos Vyriausybės pasiūlymo dokumentas per LIC gautas iš Lietuvos Vyriausybės informacijos tarnybos).

ELR

ŠVEICARIJOJE

LIETUVIŠKŲJŲ STUDIJŲ SAVAITĖ

Šveicarijos LB Valdyba pakartotinai praneša išeivijos lietuvių visuomenei, kad Europos Lietuviškųjų Studijų Savaitė šiais metais yra ruošiama Šveicarijoje, Einsiedeln, rugpjūčio 5-12 dienomis.

Registravimo mokestis yra 100 Šv. Frankų asmeniui. Registruotis galite pas ŠLB sekretorę I. Kaestli-Augevičiūtę, 23 Burglerstrasse, 3006 Bern, Šveicarija. Tel.: 031 440011.

A. BRAZAUSKO VIZITAS (PAPILDYMAS)

Po konferencijos Sank Gellen universitete, A. Brazauskas su J. Paleckiu atvyko į Berną. Gegužės 11 d., 11 val., man juos lydint, buvome priimti Šveicarų Ambasadoriaus Guy Ducrey, užsienio reikalų politinio sekretoriaus Federaliniuose Rūmuose. Pokalbis vystėsi ne nepriklausomybės pripažinimo, nors ir apie tai buvo kalbėta, bet kultūrinio bendradarbiavimo ir Lietuvos kadrų paruošimo reikalais Šveicarijos mokyklose ir institucijose. Pokalbyje taip pat dalyvavo D. Woker, politinio departamento Europai ir Šiaurės Amerikai pirmininko pavaduotojas ir ministras A. Lautenberg, užsienio reikalų departamento ekonominio ir finansinio skyriaus direktorius.

Po susirinkimo buvo suruošti bendri pietūs, kuriuose dalyvavo 15-kos įvairių departamentų atsakingi pareigūnai.

14.30 val. vėl grįžome į Vyriausybės Rūmus, kur buvome priimti Šveicarijos Užsienio Reikalų ministro Rene Felber. Susitikimas, kurio pageidavo pats ministras, buvo nuoširdus ir jame ministras kalbėjo apie jo vyriausybės šiuo metu negalėjimą pripažinti Lietuvos Respublikos nepriklausomybės atstatymo, bet pareiškė Šveicarijos vyriausybės ir tautos dideles simpatijas Lietuvai. A. Brazauskas jam perdavė Šveicarijos prezidentui A. Koller V. Landsbergio skirtą laišką.

Laiškų pasikeitimas per Šveicarijos Lietuvių Bendruomenės valdyba vyksta nuo kovo 27 d. kai deputato Arūno Degučio atvežtas Prezidento V. Landsbergio laiškas buvo Šveicarijos ambasadoriaus Jenoe Staehelin priimtas ir perduotas Šveicarijos prezidentui.

Po oficialios dalies Šveicarijos LB vicepirmininkas A. Hofer-Dargužas suruošė svečiams pagerbti malonų priėmimą. Priėmimo metu A. Brazauskas susitiko su Tarptautinio Raudono Kryžiaus komiteto delegatu Thiery Germond ir aptarė TRK komisijos galimybes atvykti į Lietuvą be Maskvos priežiūros.

Po pobūvio pas A. Hofer-Dargužą, A. Brazauskas ir J. Paleckis turėjo grįžti į Sankt Gallen, jų garbei suruoštą priėmimą-vakarienę. Apie tolimesnę jų kelionę mes žinių neturime.

N. Prielaida

PRANCŪZIJOJE

LIETUVIAI DEPUTATAI EUROPOS PARLAMENTE

Birželio 11-15 dienų sesijos metu Europos Parlamente lankėsi Lietuvos Respublikos parlamento nariai: prof. Kazimieras Antanavičius — AT Ekonominės komisijos ir LSDP pirmininkas ir prof. Aloyzas Sakalas. Prieš tai jie kelias dienas Briuselyje buvo Europos Parlamento Socialistų frakcijos svečiais.

Atvykę į Strasburgą Lietuvos deputatai Europos Parlamento prezidentui E. Baron Crespo, per jo patarėją, perdavė Lietuvos Respublikos AT pirmininko V. Landsbergio laišką. Deputatai taip pat susitiko su Krikščionių demokratų frakcijos pirmininku dr. E. Klepsch, kuris pažadėjo a) remti — renkant parašus ir perduodant Politinei komisijai Lietuvos AT paruoštą rezoliucijos projektą, b) rašyti šešių kraštų Krikščionių demokratų vyriausybėms dėl Lietuvos klausimo įtraukimo į „Helsinki 2" dienotvarkę ir c) sekančios EP sesijos metu per klausimų valandą iškelti Pabaltijo reikalą. Prof. K. Antanavičius perdavė E. Klepsch Lietuvos Krikščionių demokratų partijos pirmininko Egidijaus Klumbio laišką.

Prof. K. Antanavičius, kuris jau gegužės mėn. sesijos metu lankėsi Strasburge, ir prof. A. Sakalas be Socialistų pirmininko J.P. Cot ir kitų narių susitiko su svarbiais Europos Parlamento atstovais. Kiekviena proga jie buvo prašomi Europos Parlamento sesijose iškelti Lietuvos, Latvijos ir Estijos Respublikų reikalus. Tačiau tik Liberalų ir Vaivorykštininkų frakcijos buvo numačiusios Pabaltijo kraštų klausimą siūlyti įtraukti į darbotvarkę. Abi didžiosios frakcijos susilaikė. Manoma, kad mūsų deputatų ir kitų pastangos Europos Parlamente ateityje atneš rezultatų.

Lietuvos Respublikos AT paruoštas rezoliucijos projektas Europos Parlamentui su lydraščiu buvo išdalintas visiems 518 parlamentarams.

Amnesty International atstovas prie Europos Bendrijos Johannes van der Klaaw perdavė du raštus dėl lietuvių jaunuolių ėmimo į sovietų kariuomenę ir dėl 30-ties suimtų jaunuolių.

Lietuvos deputatai turėjo pasikalbėjimus su Sardinijos ir Škotijos TV reporteriais.

Prieš išvykdamas prof. K. Antanavičius Europos Tarybos biure teiravosi apie galimybes Lietuvos atstovams dalyvauti Europos Parlamente stebėtojų teisėmis.

Kasparas Dikšaitis

DANIJOJE

VYRIAUSYBĖ PRIĖMĖ PABALTIEČIŲ DELEGACIJĄ

Birželio 12 d. pabaltiečių delegacija, kurią sudarė Lietuvos Užsienio reikalų ministras Algirdas Saudargas, Latvijos Užsienio reikalų ministras Janis Jurkans, dr. K. Bobelis, Maido Kari, Gunars Meierovics ir Algirdas Budreckis, buvo priimti Danijos Užsienio reikalų ministro Uffe Elleman-Jenseno privačioje audiencijoje, kurios metu Užsienio reikalų ministras kalbėdamas pabrėžė Lietuvos, Latvijos ir Estijos okupacijos nepripažinimą. Kelias valandas užtrukusiame priėmime, pietų metu už Lietuvą, Latviją ir Estiją buvo pakeltas tostas ir pasidalinta įvairiomis mintimis. Kadangi Danija yra šios konferencijos šeimininkė, tai Danijos Užsienio reikalų ministras yra nuolatinis konferencijos pirmininkas ir jis pasakė, kad jis rems Pabaltijo valstybių prašymą stebėtojų teisei gauti. Ministras Jensen taip pat priminė, kad konferencijos stebėtojo teisei prašymas bus išspręstas Paryžiaus konferencijoje. Jis taip pat paminėjo, kad danai nori Lietuvą paremti ekonomiškai ir norėtų susitarti, kad Lietuvos, Latvijos ir Estijos studentai galėtų atvykę į Daniją mokytis įvairių ekonominių metodų. Po šio pasimatymo Algirdas Saudargas išskrido į Maskvą, kur jis norėjo pasimatysi su prezidentu Landsbergiu prieš jiems susitinkant su prezidentu Gorbačiovu. Latvis Janis Jurkans išskrido į Latviją. Su juo išskrido ir Latvių Sąjungos veikėjas Vokietijoje Janis Ritenis, kurį nuskridusį į Rygą persodino į kitą lėktuvą ir grąžino į Daniją.

ELTA

Europos LIETUVIS

EUROPE'S LITHUANIAN — Lithuanian Weekly

REGISTERED AS A NEWSPAPER AT THE POST OFFICE

Printed and Published by Lithuanian Association in Gt. Britain and Lithuanian House Ltd., 2 Ladbroke Gardens, London W11 2PT. England

TEL.: 071-727 2470 TELEX: 261947 SOS G FAX: 071-221 6164

Leidžia D. Britanijos Lietuvių Sąjunga ir Lietuvių Namų Akc. Bendrovė

Prenumeratos kaina metams: Didžioje Britanijoje — 20 svarų:

Užsienyje — 25 svarai (Vokietijoje 77 DM) oro paštu.

Vienoj skilty įdėto skelbimo kaina 10.00 svarų už 25 mm. Didesni skelbimai atitinkamai brangiau. Už laikraštyje kieno nors spausdinamų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės

Redaguoja redakcinis kolektyvas. Vyr. redaktorius Vladas Dargis.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra. Nepanaudoti rankraščiai, jei iš anksto dėl to nesusitarta, negrąžinami.

Atspausdinti straipsniai išreiškia autorių, ne redakcijos ar leidėjo nuomonę.

Lietuvių Kronika

KAS— KADA—KUR?

Birželio 30 — Vasaros atostogų pradžia Vasario 16-je gimnazijoje, Hüttelfelde.

Liepos 22 — rugpjūčio 5 — Lietuvių vaikų vasaros stovykla Romuvoje, Hüttenfelde, V. Vokietijoje.

Liepos 28 — rugpjūčio 4 — 41-ji tradicinė skautų stovykla Lietuvių Sodyboje.

Liepos 30 - rugpjūčio 13 — Nidos spaustuvės vasaros atostogos.

Rugpjūčio 5-12 — XXXVII Europos lietuvių studijų savaitė Einsiedelne, Šveicarijoje.

Rugsėjo 3 — Mokslo metų pradžia Vasario 16-je gimnazijoje, Hüttenfelde, V. Vokietijoje.

Spalio mėnesį įvyks du didesnio masto koncertai — Bradforde ir Nottinghame. Apie tai dar informuosime.

Spalio mėn. 6 d. Wolverhamptone įvyks DBLS Tarybos Posėdis-Suvažiavimas.

Spalio 12-14 — Lietuvių kultūros instituto mokslinė konferencija ir suvažiavimas Romuvoje, V. Vokietijoje.

Spalio 20 — Boltono lietuvių metiniai šokiai Ukrainiečių Klube, 99 Castle St. Bolton.

Spalio 26-28 — Vokietijos Lietuvių Bendruomenės darbuotojų suvažiavimas.

MIRĖ PRANAS BRADULSKIS

Wimbledone gyvenęs, sulaukęs 79 m., The Royal Marsden ligoninėje mirė Pranas Bradulskis. Jis bus laidojamas birželio 26 d., 11.30 val. nuo Londono Šv. Kazimiero Lietuvių bažnyčios.

AUKOS VAIKAMS
(British-Lithuanian Relief Fund for Children in Lithuania)

Gautos šios aukos: po 200.00 sv. — V. ir H. Piščikai iš Londono ir V. ir M. Žemaičiai iš Derby; po 100.00 sv. — K. Šaknaitis, J. ir P. Taujinskai — abieji londoniečiai; 50.00 sv. — A. Žukauskas iš Manchesterio; 40.00 sv. — M. ir A. Kualickai iš Londono; po 25.00 sv. — O. Žvirblienė, N. Žvirblis iš Londono, S.B. Vaitkevičius iš Peterborough; 20.00 sv. — P. Milašius iš Škotijos; po 10.00 sv. — V. Lapinskas, J. ir Z. Grupiljonai, J. Dirvonskis, F. Senkuvienė — iš Londono, A.M. Tirevičius iš Derby; 5.00 sv. — Maureen Gallager iš Londono.

Fondo valdyba visiems aukotojams dėkoja. Aukas vaikams siųsti: British-Lithuanina Relief Fund for Children in Lithuania, 21 The Oval, London E2 9DT.

S.K.

PAMALDOS

Manchesteryje — birželio 24 d., 12.30 val.

Nottinghame — birželio 24 d., 11.15 val., Židinyje.

Corbyje — birželio 24 d., 14 val., Šv. Patrike, Gainsborough Rd.

Northamptone — birželio 24 d., 18 val., Šv. Lauryne, Craven St.

Nottinghame — liepos 1 d., 11.15 val., Židinyje.

Leicesteryje — liepos 1 d., 14 val., Švč. Širdyje, Mere Rd.

Bradforde — liepos 1 d., 12.30 val.

AUKOS LIETUVOS RAUDONAJAM KRYŽIUI
(LITHUANIAN RELIEF)

Lietuvos Raudonajam Kryžiui 50.00 sv. aukojo Mrs. B. Skryp.

Iki šiol aukų gauta 3303.70 sv.

Lithuanian Relief taip pat gavo 500.00 sv. auką iš Tautinės Paramos Fondo. Tie pinigai bus persiųsti Europos Lietuvių Bendruomenėms, kurios siunčia sunkvežimiais vaistus ir kitus medicinos reikmenis į Lietuvą. Vilniaus radijas pranešė, kad sunkvežimiai sėkmingai pasiekė Vilnių. Už šią labai reikalingą paramą Europos lietuviams reiškiama padėka.

S.N

AUKOS AID LITHUANIA FONDUI

Gautos šios aukos: 50.00 sv. — Mrs. B. Skryp, 10.00 sv. — L. Ašmėga.

Iki šiol aukų gauta 5788.45 sv.

LONDONE
ĮTEIKĖ PETICIJĄ

Birželio 14 d. Latvijos, Estijos ir Lietuvos sąjungų atstovai Britanijos ministrei pirmininkei, 10 Downing street, įteikė peticiją, kurioje protestuojama prieš Pabaltijo kraštuose vykdomą jaunimo pašaukimą dviejų metų privalomai tarnybai Sovietų armijoje.

Pabaltiečių jaunimas, įteikęs peticiją, buvo pasipuošęs tautiniais rūbais.

P. Markevičius

DERBYJE
TAUTOS ŠVENTĖ

Tautos šventė (sąskrydis) įvyks Derbyje rugsėjo 8 d. Sąskrydžio ruošimu rūpinasi Derbio skyrius CV globoje.

AUKOS SKAUTŲ VASAROS STOVYKLAI

PADĖKA

Škotijos Lietuvių Socialinio Klubo ir DBLS Škotijos skyriaus pirmininkas J. Bliūdžius atsiųsdamas 60.00 sv. čekį skautų vasaros stovyklai paremti rašo: „Siunčiu Jums čekį skautų stovyklai paremti ir tikiu nors dalinai, mes Škotijos lietuviai, prisidėsime prie skautų veiklos. Prašau perduoti mūsų Škotijos lietuvių geriausius linkėjimus skautaujančiam jaunimui".

Aukojo: Škotijos Socialinis klubas 25.00 sv.; Škotijos DBLS skyrius 15.00 sv.; Škotijos Moterų draugija 10.00 sv. ir J. Bliūdžius 10.00 sv.

Visiems Škotijos lietuviams aukomis parėmusius skautų veiklą nuoširdus ir skautiškas ačiū.

s. Ant Jakimavičius atsiuntė Manchesterio Lietuvių Klube surinktas skautų vasaros stovyklai paremti aukas čekį 36.00 sv. vertės.

Aukojo: Alb. Miliūnas — 10.00 sv.; po 5.00 sv. — s. A. Jakimavičius, A. Bendzius, S. Lauruvėnas, J. Navickas; po 3.00 sv. — A. Podvoiskis ir J. Snelius.

Mielam skautininkui Antanui ir visiems manchesteriškiams už aukas nuoširdus ačiū.

v.s. S.B. Vaitkevičius
LSS Europos Rajono Vadas

NAUJAS „EL" REDAKCIJOS IR SĄJUNGOS FAXO NUMERIS 071-221 6164

BOLTONE
IŠVEŽTŲJŲ MINĖJIMAS

Boltono Baltijos Tautų Komiteto surengtas išvežtųjų minėjimas šiais metais įvyko birželio 9 d. Iškilmes pradėjo Boltono pabaltiečių pirmininkai 13 val. miesto centre, prie Cenotafo (paminklas žuvusiems), padėdami didelį, su atitinkamu įrašu ir tautinėmis spalvomis papuoštą, vainiką. Šioje iškilmingoje dalyje dalyvavo ir mažas būrelis pabaltiečių ir susidomėjusių anglų grupė, kuriems buvo išdalinti proginiai informaciniai lapeliai.

Vėliau Latvių klube minėjimas tęsėsi toliau. Trumpas paskaitas anglų kalba skaitė latvis J. Počs ir H. Vaineikis, po to buvo sugiedoti pabaltiečių himnai. Labai sunkiai sekėsi, dėl skausmingai mažo lietuvių dalyvavusių skaičiaus, giedoti Lietuvos himną. Dalyvavusieji lietuviai taip pat turėjo rausti iš gėdos, kai latviai pradėjo rinkti „Pagelbėsim Lietuvai" (Paledzesim Lietuvai) fondui aukas.

Šiaip vakaras praėjo labai smagiai. Visi dalyviai buvo pavaišinti latvių šeimininkių paruoštais sumuštiniais, pyragaičiais ir kava. Senos draugystės buvo atnaujintos, o vėliau net kelios estiškos, latviškos ir lietuviškos dainos suskambėjo.

NOTTINGHAME
JONINIŲ POBŪVIS

Birželio 30 d., Latvių klube, Nottinghamo Moterų Draugija ruošia Joninių pobūvį.

Bus programa ir turtinga loterija. Įėjimas 4.00 sv. asmeniui. Užsirašyti pas Draugijos nares arba pas G. Aleknavičienę telefonu 583065. Pradžia 18.30 val.

Nottinghamo Moterų Draugijos V-ba

MANČESTERYJE
MINĖJIMAS

Liepos 21 d. 18 val. Mančesterio LK, 121 Middleton Rd., Manchester, LVS-gos „Ramovė" Mančesterio skyrius rengia

DARIAUS IR GIRĖNO MINĖJIMĄ

Programoje H. Vaineikis skaitys paskaitą, o meninę dalį atliks „Rūta" iš Nottinghamo.

Visi tautiečiai yra maloniai kviečiami kuo gausiau šiame minėjime dalyvauti.

Skyriaus valdyba

ŠKOTIJOJE
MIRĖ LIUDAS STURAS

Gegužės 18 dieną, ištiktas širdies smūgio, mirė Liudas Sturas sulaukęs 71 metų. Liudas Sturas gimė 1918 metais prie Šakių. Atvyko darbams į Škotiją su kitais lietuviais ir apsigyveno Kinlochlevene. Iki 1951 m. gyveno hostelyje, kur susipažino su ten dirbusia vokietaite ir ją vedė. Liudas su žmona užsiaugino 6 gražias dukteris, kurios jau ištekėjusios gyvena įvairiose vietovėse Škotijoje. Viena gyvena Kopenhagoje. Liudas Sturas buvo draugiškas, prisirišęs prie savo šeimos ir ja rūpinosi. Nuo 1983 m. su žmona rūpinosi kitais pensininkais.

Susirinkęs gausus vietinių gyventojų būrys ir keli lietuviai palydėjo Liudą Sturą į vietines kapines, kuriose yra palaidoti anksčiau mirę lietuviai. Laidotuvių apeigas atliko vietinis škotų kunigas.

Žmonai Irmai, dukterims ir žentams liūdnoje valandoje reiškiame gilią užuojautą. Ilsėkis Liudai Škotijos žemelėj.

S. Gabalis

LIETUVOS ATEITIS

Buvęs nepriklausomos Lietuvos užsienio reikalų ministras Juozas Urbšys prancūzų žinių agentūrai duotame interviu pasakė, kad jis su optimizmu žvelgia į Lietuvos ateitį. Jis pareiškė, kad drauge su visais lietuviais su džiaugsmu patyrė apie Lietuvos Aukščiausios tarybos paskelbtą nepriklausomybės atkūrimą, priminė, kad TSRS liaudies deputatų kongresas yra pasmerkęs Molotovo ir Ribbentropo paktą, dėl to Maskva privalėtų be jokių sunkumų pripažinti tebegaliojančiais su nepriklausoma Lietuva pasirašytuosius susitarimus, įskaitant taikos sutartį 1920-ais metais, kuria Sovietų Sąjunga pripažino Lietuvos suverenumą ir jos teritorijos neliečiamybę. Urbšys, betgi, pastebėjo, kad Kremlius šiandien elgiasi tartum būtų pamiršęs TSRS liaudies deputatų kongreso sprendimus. Ministro įsitikinimu, Lietuvos padėtį sustiprins Estijos ir Latvijos nepriklausomybės deklaracijos, taip pat tarptautinės viešosios nuomonės reiškiamas solidarumas Pabaltijo kraštams. *VAT R*

LATVIJOS FONDO „BALTICA" ATSTOVAI LONDONE

Londono universiteto teisės fakulteto dekano prof. W. Butler pakvietimu, birželio 8-14 d.d. Londone viešėjo Latvijos fondo „Baltica" grupė darbuotojų.

Fondas „Baltica" — nevalstybinė, nepriklausoma visuomeninė organizacija, jungianti savo gretose įvairių specialybių atstovus: inžinierius, teisininkus, pedagogus, architektus ir kt., kurie savo veikla siekia spręsti aktualias ekologijos, rekreacijos, jūros ūkio vystymo Latvijoje, žuvininkystės ir kitas problemas. Šios organizacijos aktyvistai — nuo studento iki profesoriaus — nagrinėja ir tiria jūros teisės problemas, deda daug pastangų, kad greičiau būtų paruošti nacionaliniai kadrai jūrininkystei ir žvejybai, (šiuo metu tiktai apie 6% latvių dirba šiose šakose), efektyviai būtų sprendžiamos valstybinėse įstaigose Baltijos jūros užteršimo mažinimo problemos ir kt. Paskutiniuoju metu fondo valdyba pradėjo aktyviai vystyti tarptautinius ryšius, jos nariai dalyvauja tarptautinėse konferencijose, stengiasi vystyti komercinius ryšius.

Vieni iš „Baltica" pravestų 1989 m. pabaigoje svarbių organizacinių priemonių — tarptautinis mokslinis seminaras tema „Baltijos jūra vakar, šiandien, ryt. Visuomeninės-politinės ir organizacinės-teisinės aplinkos apsaugos problemos". Seminaro darbe dalyvavo mokslininkai iš Didžiosios Britanijos (Kembridžo universiteto), Danijos, Suomijos, Lenkijos ir kitų šalių. 3 dienų seminaras, kurio metu buvo perskaityta daugiau kaip 30 pranešimų, turėjo atgarsį ne tik Baltijos regione, bet ir už jo ribų — Amerikoj, Kanadoj ir kt. Aktyviai seminare pasireiškė grupė mokslininkų (biologų, žurnalistų, architektų ir kt.) iš Lietuvos. Tokį seminarą pravesti buvo užplanuota lietuvių mokslininkų iniciatyva šiais metais Lietuvoje, Nidoje, bet dėl Maskvos ekonominės blokados jis neįvyko.

Šių metų pabaigoje fondo „Baltica" iniciatyva planuojame išleisti naujo žurnalo „Baltijos banga" pirmąjį numerį latvių, vokiečių, rusų ir anglų kalba. Vystosi komerciniai reikalai su Danijos, Vakarų Berlyno, Bulgarijos ir kitų šalių prekybininkais rekreacijos vystymo, knygų ir žurnalų leidybos ir kitais klausimais.

Į Latvijos fondo „Baltica" darbuotojų grupės sudėtį, atvykusios į Londoną, įeina docentas Jonas Bergholcas, „Baltica" pirmininkas ir šių eilučių autorius, Haris Lidokas — Rygos žvejybos uosto kapitonas, senas „jūros vilkas" ir Raitas Eglitis — fondo vyresnysis referentas, Latvijos universiteto 5 kurso studentas, šiuo metu einąs vertėjo pareigas. Grupės kelionės tikslas — susipažinti su Londono universiteto teisininkų-mokslininkų darbais ir veikla jūros teisės ir ekologijos srityse, sudaryti sutartį dėl pasikeitimo mokslininkais, tiriančiais jūrininkystės ir gamtosaugos problemas. Įvyko visa eilė naudingų, įdomių susitikimų Londone su prof. W. Butleriu, Londono universiteto tarptautinio aplinkos apsaugos įstatymų centro direktoriumi Philippe Sands, Europos apsaugos politikos Didžiosios Britanijos skyriaus vadovu Nigel Haigh, Londono universiteto Slavų ir Rytų Europos studijų centro darbuotoju Geoffrey Hoskind, komersantu Ian Edwards, Londono latvių katalikų dvasiškiais ir katalikais-latgaliečiais. Grupės nariai sekmadienį dalyvavo latgalių bažnyčios pamaldose.

Kelionė į Londoną parodė, kad Londono universiteto mokslininkai labai domisi politine ir ekologine situacija Pabaltijo regione, pažadėjo suteikti įvairią pagalbą konsultacijų būdu, pasikeisti mokslininkais ir specialistų gamtosaugos bei jūros teisės srityse. Esame dėkingi Didžiosios Britanijos Lietuvių Sąjungai, „Europos Lietuvio" redaktoriui už šiltą priėmimą ir laukiame jų atvykstant į tėviškę bei Rygą.

Jonas Bergholcas

PASAULYJE

Gorbačiovas derasi

Netekęs Varšuvos Pakto, spaudžiamas respublikų reikalavimų nepriklausomybės ir blogėjant krašto ekonominei padėčiai, prezidentas Gorbačiovas nebeturi bazės atsispirti reikalavimams vykstančiose tarptautinėse derybose. Net ir Lietuvos atžvilgiu buvo priverstas nusileisti, sušvelninti vykdomą ekonominę blokadą ir derėtis su Lietuvos vyriausybe, kuri jo įsakymo atšaukti nepriklausomybės atstatymo paskelbimo aktą atsisakė klausyti.

Tačiau didžiausia kliūtis tarptautiniam susitarimui yra susivienijanti Vokietija. Gorbačiovas siūlo įvairias išeitis, bet Vakarai jas atmeta ir reikalauja, kad suvienyta Vokietija liktų Atlanto pakto nare. Šiuo metu Vakarai sutinka Rytų Vokietijoje nepaskirti kariuomenės dalinių, o Vakarų Vokietija siūlo didelės sumas pinigų, kad susivienijus Rytų Vokietija priklausytų Atlanto paktui. Šį Vakarų Vokietijos pasiūlymą Gorbačiovas gali priimti, kadangi Vokietijos ekonominė parama jam yra būtinai reikalinga. Gorbačiovas buvo pasiūlęs, kad Rytų Vokietija priklausytų abiem paktam, bet šį pasiūlymą atmetė prezidentas Bushas, M. Thatcher ir H. Kohl.

Holokaustas ir karo nusikaltėliai

Britų parlamentui priėmus įstatymą, pagal kurį galės būti teisiami karo metu nusikaltę — ne britų piliečiai ir ne Britanijos teritorijoje. Kiek vėliau tą įstatymą sukritikavę atmetė Britų aukštieji, Lordų Rūmai. Britų vyriausybė dabar turi nutarti, ar verta šį įstatymą iš naujo pasiūlyti parlamentui priimti. Paskutinieji raginę vyriausybę to nedaryti Holokausto aukų vardu buvo Buchenwalde buvę kaliniai. Apie tai komentuodamas, Londono dienraščio žurnalistas sutinka, kad palyginus su kitomis karo aukomis , kaip Hiroshimos, Vokietijos bombardavimų, Stalino žiaurumų, Holokaustas tebuvo dalelė baisių įvykių. Tačiau žydai tą dalelę išlaikė 50 metų, kas privedė prie tokio laipsnio, kad už Holokausto paminėjimą kitaip negu žydai teigia, ar net patarimų teikimą — yra apšaukiami ir kaltinami atisemitizmu.

Izraelio nauja vyriausybė

Darbo partijai nepavykus sudaryti vyriausybę, Likud partijos vadas Jitzhak Shamir, su mažesnių religinių partijų pagalba, sudarė naują vyriausybę, kuri Knessete buvo pripažinta ir kuri sukėlė rūpesčių arabų valstybėms. Religinės partijos Shamirui statys įvairius reikalavimus ir skatins neduoti jokių nuolaidų arabams. Pats Shamir yra aiškiai pasakęs, kad jis nesitars su PLO vadovybe, kuri yra teroristinė organizacija. Tuo pačiu Arabų valstybės teigia, kad Izraelis yra teroristinė valstybė, žudanti nekaltus arabus, kurie kovoja už savo žemes, kuriose Izraelis nori apgyvendinti iš Sovietų Sąjungos atvykusius žydus. Sirijos prezidentas jau pranašauja naują karą toje pasaulio dalyje. Izraelio Darbo partijos vadas Peres irgi sako, kad pagal naują vyriausybės sudėtį nesimato jokių pasikeitimų ir jokių taikos ženklų.

Europos padalinimas

Paskutinieji įvykiai Rumunijoje ir Bulgarijoje verčia galvoti, kad prezidentas Bushas ir Gorbačiovas būdami Maltoje pasidalino Europą — Rumuniją ir Bulgariją palikdami Sovietų įtakos sferoje. Tose valstybėse nors ir buvo neva tai laisvi rinkimai, demonstracijos prieš išrinktą vyriausybę tebesitęsia. Ypač Rumunijoje, sakoma, kad komunistų partija tik pakeitė savo vardą, bet tie patys žmonės pasiliko valdžioje ir kad jie atgaivinę net senąją slaptąja policiją.

Komunistų kongresas Maskvoje

Pirmą kartą kitą mėnesį komunistų partijos kongrese nedalyvaus svečiai iš kitų valstybių, nes pasirodo, kad tokių svečių jau nebėra. Komunistų partijos paskubėjo atsikratyti savo vardų ir mėgina veikti pasivadinusios kitais vardais. Ir visai Sovietų Sąjungos komunistų partijai gresia pavojus iš naujos partijos, pasivadinusios Demokratiniu Forumu.

Sovietų parlamentas gi svarstė vyriausybės ekonominę politiką ir įsakė vyriausybei persvarstyti pasiūlymus ypač didelius kainų pakėlimus.